

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2006 vp

Hallituksen esitys Suomen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen välillä Sierra Leonen erityistuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultaviksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä huhtikuuta 2006 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Suomen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen välillä Sierra Leonen erityistuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultaviksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sen lain-

säädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 28/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- projektiaavustaja Pasi Mustonen, ulkoasiainministeriö
- erikoissuunnittelija Tero Mikkola, työministeriö.

Lisäksi sisäasiainministeriö on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 29 päivänä syyskuuta 2005 Suomen hallituksen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen välillä kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen Sierra Leonen erityistuomioistuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultaviksi tulevien todistajien ja heidän läheistensä sijoittamisesta Suomen alueelle sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Sopimuksessa määritellään ne ehdot, joiden mukaan todistajien sijoittamisen Suomeen tulee tapahtua. Sijoittamisen on tarkoitus koskea todistajia, jotka ovat esiintyneet tai tulevat esiintymään todistajina Sierra Leonen erityistuomioistuimen oikeudenkäynneissä. Todistajat voisivat olla joko syyttäjän tai puolustuksen todistajia. Sijoitettaviksi voisi tulla myös todistajan läheisiä kirjeenvaihdon määritelmän mukaisesti.

Sopimuksen mukaan Suomen viranomaiset päättäisivät tapauskohtaisesti todistajien ja heidän läheistensä vastaanottamisesta ja sijoittamisesta Suomeen. Lähtökohtana on, ettei Suomi sitoudu tarjoamaan erityisiä todistajansuojeluohjelmia. Sopimuksen mukaan Suomi sitoutuu turvaamaan Suomeen sijoitettaville todistajille ja heidän läheisilleen ne etuudet, avustukset ja oikeudet, joihin on oikeutettu henkilö, joka määritellään "pakolaiseksi" vuonna 1951 tehdyn ja vuoden 1967 pöytäkirjalla muutetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 1 artiklan mukaisesti. Lisäksi Suomi sitoutuu takaa-

maan Suomeen sijoitettaville todistajille ja heidän läheisilleen sopimuksessa yksilöidyt etuudet ja palvelut samoin perustein kuin omille kansalaisilleen.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun tuomioistuin on vastaanottanut Suomen ilmoituksen siitä, että sen valtiosäännön edellytykset tämän kirjeenvaihdon voimaantulolle on täytetty.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa sopimuksen ja lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Sopimuksen I kappaleen mukaan Suomi sitoutuu tarjoamaan sopimuksen perusteella tänne sijoitetulle henkilölle kyseisessä kappaleessa yksilöidyt etuudet ja palvelut samoin perustein kuin Suomen kansalaisille. Esityksen perusteluista (s. 8—10) syntyy sellainen kuva, että näitä etuuksia ja palveluja olisi tarkoitus alkuvaiheessa sijoittamisen jälkeen antaa pääasiassa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) nojalla ja että vasta kolmen vuoden kuluttua sijoittamisen aloittamisesta etuuksia ja palveluja annettaisiin sellaisen lainsäädännön nojalla, joka koskee Suomessa vakinaisesti asuvia henkilöitä. Esitys näyttää siis perustuvan oletukseen, että sopimuksen perusteella vastaanotetut henkilöt vasta kolmen vuoden kuluttua sijoittamisen aloittamisesta saisivat asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa (1573/1993, jäljempänä *soveltamisalalaki*) tarkoitettuja sosiaaliturva-etuuksia sekä vastaavasti kotikunnan Suomesta ja sen myötä oikeuden kunnan asukkaille kuulu-

viin etuuksiin ja palveluihin. Valiokunnan saamassa asiantuntijaselvityksessä on kiinnitetty huomiota siihen, että sopimuksen I kappaleesta johtuvat velvoitteet eivät esityksessä kuvatulla tavalla toteutettuina täyty asianmukaisesti.

Kotikuntalain (201/1994) 4 §:n 1 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, jotka maahan tulleen henkilön tulee täyttää saadakseen kotikunnan Suomesta. Edellytyksenä on, että hän asuu Suomessa ja että hänellä on tarkoitus jäädä tänne vakinaisesti asumaan. Lisäksi hänellä tulee olla vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava voimassa oleva oleskelulupa, milloin sellainen lupa häneltä vaaditaan. Kotikuntalain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 104/1993 vp) on kyseisen pykälän perusteluissa todettu, että muun muassa pakolaisuus voi olla säännöksessä mainittu asumistarkoitusta osoittava seikka.

Soveltamisalalain 3 a §:n 1 momentin mukaan sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan Suomeen muuttavaan henkilöön jo maahan tuloista alkaen, jos henkilön hänen olosuhteensa kokonaisuudessaan huomioon ottaen katsotaan muuttavan Suomeen vakinaisesti asumaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa se, että hän on pakolainen tai saanut oleskeluluvan Suomessa suojelun tarpeen perus-

teella. Kyseisen lainkohdan säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa (HE 76/2004 vp, s. 16/II) on todettu, että pakolaisen tai oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella saaneen henkilön voidaan yleensä katsoa muut-tavan Suomeen vakinaisesti asumaan.

Kummankaan edellä tarkastellun lainkohdan mukaan Suomessa asumisen katsomista vakinaiseksi ei sinänsä estä se, että henkilölle on myön- netty vain tilapäinen oleskelulupa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sopimuksen perusteella Suomeen sijoitettavat todistajat ja heidän läheisensä myös tosiasiallisesti saavat ne etuudet ja palvelut, jotka Suomi sopimuksessa sitoutuu heille tarjoamaan. Valiokunnan mieles- tä todistajat ja heidän läheisensä voidaan koti- kuntalakia ja soveltamisalalakia sovellettaessa ja niiden mukaisesti Suomessa asumisen luon- netta arvioitaessa rinnastaa pakolaisiin, joita mainittujen lakien esitöiden mukaan on yleensä pidettävä Suomessa vakinaisesti asuvina hen- kilöinä. Toisin kuin hallituksen esityksen perus- teluissa on esitetty, Suomeen sijoitettavien hen- kilöiden oikeus sopimuksessa tarkoitettuihin etuuksiin ja palveluihin toteutuu näin ollen va- liokunnan käsityksen mukaan muun ohella si- ten, että he saavat maahan tulostaan alkaen oi- keuden asumiseen perustuvaan sosiaaliturvaan sekä vastaavasti kotikunnan Suomesta ja sen

myötä oikeuden kunnan asukkaille kuuluviin etuuksiin ja palveluihin.

Jotta Suomeen sijoitettavien todistajien ja heidän läheistensä oikeudellisesta asemasta ei synny epäselvyyttä, valiokunta pitää tärkeänä, että asianomaiset ministeriöt huolehtivat tarvit- tavien ohjeiden antamisesta alaisilleen viran- omaisille. Niiden tulee myös tarkkaan seurata si- tä, että Suomeen sijoitettavien henkilöiden oi- keus sopimuksessa tarkoitettuihin etuuksiin ja palveluihin tosiasiallisesti toteutuu.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdot- taa,

että eduskunta hyväksyy New Yorkissa 29 päivänä syyskuuta 2005 Suomen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen välillä Sierra Leonen erityistuomiois- tuimen oikeudenkäynneissä kuultavina olleiden tai kuultaviksi tulevien todista- jien ja heidän läheistensä sijoittamises- ta Suomen alueelle kirjeenvaihdolla tehdyn sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muutta- mattomana.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
 vpj. Susanna Rahkonen /sd
 jäs. Esko Ahonen /kesk
 Leena Harkimo /kok
 Lasse Hautala /kesk
 Tatja Karvonen /kesk
 Petri Neittaanmäki /kesk
 Heli Paasio /sd

Lyly Rajala /kok
 Jukka Roos /sd
 Tero Rönni /sd (osittain)
 Petri Salo /kok
 Pertti Salovaara /kesk
 Minna Sirnö /vas
 Timo Soini /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuomo Antila.